

Herzie Dublin, red Schengen

Henk van Houtum is politiek geograaf en hoofd van het Nijmegen Centre for Border Research van het Institute for Management Research, Radboud Universiteit Nijmegen.

De grens is terug in de Europese Unie . Steeds meer landen plaatsen een hek aan hun grens om de oorlogsvluchtelingen tegen te houden en door te schuiven naar de burens. Het is het *not-in-my-backyard (nimby)* effect dat we kennen als het gaat om fabrieken of windmolens in de eigen buurt. Maar nu wordt dit geopolitieke steekspel gevoerd over de rug van vluchtelingen. Schrijnend.

Bron: Henk van Houtum

Schengen en Dublin

Nog vorig jaar vierde de EU dat de muur aller muren, de Berlijnse Muur, 25 jaar geleden was gevallen. En dit jaar viert de EU dat het Schengenverdrag , dat een einde maakte aan de grenscontroles, 30 jaar geleden getekend werd. Precies dat Schengenverdrag staat nu onder druk. En dat is te wijten aan het gebrek aan solidariteit. De vluchtelingencrisis is vooral een geopolitieke crisis. De landen aan de randen van de EU hebben hun handen vol aan de opvang. De zuidelijke en oostelijke lidstaten weigeren alleen de vluchtelingen op te vangen, wijzen terecht op de gezamenlijke Europese verantwoordelijkheid en hekelen daarom het Dublin-akkoord , dat stelt dat het land van aankomst eerst verantwoordelijk is voor de asielaanvragen. Op hun beurt houden de noordelijke lidstaten juist vast aan het Dublin-akkoord en zetten het Schengenverdrag onder druk door grenscontroles binnen de EU weer in te voeren. Het is dus vooral het niet-functioneren van het Dublin-akkoord waardoor Schengen nu onder druk wordt gezet.

Solidariteit

Bij het ontbreken van solidariteit bij de Noordelijke lidstaten laten zuidelijke lidstaten de grenscontrole vieren, waardoor er een domino-effect aan NIMBY-effecten ontstaat in de EU en ieder land zijn eigen controle weer invoert. Het gevolg is een ieder-voor-zich strijd, waarbij vluchtelingen als een hete aardappel onderling worden doorgeschoven. Het politieke debat is daardoor inmiddels versmald tot gesteggel over aantallen en hoe het eigen land onaantrekkelijker kan worden gemaakt door hekken en nog soberdere opvang. Een *race to the bottom* dreigt. Waardoor je grote groepen vluchtelingen ziet lopen van land naar land op zoek naar fatsoenlijke opvang.

De EU dreigt hiermee precies de waarden waarop het prat gaat en waarop het is gegrondvest, democratie, solidariteit over grenzen heen en mensenrechten, te verkwanselen. Waardoor nu zelfs de toekomst van de EU zelf op het spel is komen te staan. Het geopolitieke falen inclusief de *nimby*-houding van de internationale politiek werkt ook lokaal door, in de geplande opvanglocaties. Ook daar zie je steeds meer *nimby*-protesten de kop opsteken. Openlijke discriminatie dreigt daarmee *salonfähig* te worden. En zo manoeuvreert de EU zich in een negatieve spiraal van meer hekken, met als gevolg meer smokkel, doden en illegaliteit, daardoor meer fobie en discriminatie en daardoor weer meer hekken, etcetera. Hoogste tijd voor een ander verhaal. Om weer in herinnering te roepen waar de EU om begonnen is: solidariteit over grenzen heen.

Kleine stapjes

Ook educatie en kunst kunnen dan helpen. Kleine stapjes kunnen grote worden. Aan de grens tussen Nederland en Duitsland, in het Duitse Wyler, staat een oude grenspost te verpieteren. Het zou een prachtig gebaar zijn, juist nu, in het jubileumjaar van Schengen, om in de Euregio's, de instituties die het succes van grensoverschrijdende samenwerking uitdragen en verder helpen ontwikkelen, van die oude grenspost een grensmuseum te maken. En daarin het verhaal te vertellen over de geschiedenis van deze grens en om nieuwe generaties het belang en de culturele en economische meerwaarde van samenwerking te laten zien. Terug naar het EU van de grensoverschrijdende samenwerking. Terug naar de toekomst.

Dit is een uitgebreide versie van een column die onlangs verscheen in De Gelderlander.

Deze bijdrage verscheen in de Hofvijver van 30 november 2015.

[^](#) Lees het november-nummer van de Hofvijver